

ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ДОПОМІЖНОГО ПЕРСОНАЛУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ФОРМАЛЬНОЇ, НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Оксана Жихорська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація:

У статті розглянуто зміст формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти. Відбір змісту формування означеної компетентності виконано з урахуванням мети та завдання підготовки, структури професійної компетентності, особливостей професійної діяльності, функцій навчально-допоміжного персоналу, експертних оцінок, рекомендацій навчально-допоміжного персоналу, багаторічного досвіду консультування працівників. Унаслідок структурування змісту формування професійної компетентності виявлено його загальний і функціональний складники.

Ключові слова:

зміст; професійна компетентність; навчально-допоміжний персонал вищого навчального закладу; інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти.

Аннотация:

Жихорская Оксана. Содержание формирования профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения в условиях интеграции формального, неформального и информального образования.

В статье рассматривается содержание формирования профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения в условиях интеграции формального, неформального и информального образования. Отбор содержания формирования указанной компетентности выполнен с учетом целей и задач подготовки, структуры профессиональной компетентности, особенностей профессиональной деятельности, функций учебно-вспомогательного персонала, экспертных оценок, рекомендаций учебно-вспомогательного персонала, многолетнего опыта консультирования. Осуществлено структурирование содержания формирования профессиональной компетентности с выделением в нем общей и функциональной составляющих.

Ключевые слова:

содержание; профессиональная компетентность; учебно-вспомогательный персонал высшего учебного заведения; интеграция формального, неформального и информального образования.

Resume:

Zhykhorska Oksana. The content of professional competence development of support staff of higher education institutions in the context of formal, non-formal and informal education integration.

The article deals with the content of professional competence development of support staff of higher education institutions in the context of formal, non-formal and informal education integration. The research shows that the selection of the content of professional competence development is based on aims and objectives of training, the structure of professional competence, peculiarities of the professional activity, the functions of support staff, the expert opinions, recommendations of support staff and the consulting experience. The author carried out structuring of the content of professional competence development for the general and functional components.

Key words:

content; professional competence; support staff of higher education institution; integration of formal, non-formal and informal education.

Постановка проблеми. Модернізація української вищої освіти, сучасні вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців зумовили розширення кола обов'язків працівників вищих навчальних закладів, зокрема й навчально-допоміжного персоналу. Професійні завдання цієї категорії працівників не обмежуються веденням діловодства структурного підрозділу вищого навчального закладу, що зумовлюється традиційним ставленням до них як до звичайних допоміжних співробітників. Навчально-допоміжний персонал здійснює технологічну (формування робочих навчальних планів, складання розкладів навчальних занять, розподіл навчального навантаження між факультетами, відділеннями та кафедрами, оформлення навчальної документації), організаційно-управлінську (контроль за виконанням студентами та науково-педагогічними працівниками розкладів навчальних занять, координація складання розкладу відповідно до затвердженого на кафедрах навчального навантаження, організація технічної та методичної підготовки

навчальних занять), інформаційно-аналітичну (підготовка звітів про рух контингенту студентів, виконання навчального навантаження викладачами, облік поточної успішності студентів, підготовка проектів наказів щодо організації освітнього процесу) та комунікативну (комунікація між науково-педагогічними працівниками, адміністрацією та студентами, допомога студентам у розв'язанні академічних або особистих проблем, пов'язаних з навчанням, координація висвітлення освітнього процесу на сайті підрозділу) діяльність. Отже, як переконуємося, такі працівники мають широкий перелік обов'язків, що свідчить про багатогранний характер виконуваної роботи.

Готовність навчально-допоміжного персоналу до здійснення професійної діяльності й виконання професійних завдань повністю не забезпечується здобуттям рівня вищої освіти, оскільки спеціальності, за якою готували б таких фахівців, в Україні немає. Зважаючи на різну фахову підготовку, розмаїття трудових функцій цієї групи працівників вищого навчального

закладу, надзвичайно важливим є питання про те, якими знаннями й уміннями повинен володіти навчально-допоміжний персонал, щоб забезпечити відповідну якість освіти, належну організацію освітнього процесу, високий рівень оперативного інформування й орієнтації в нововведеннях усіх учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти. У зв'язку з цим визначення змісту формування професійної компетентності набуває актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблема формування професійної компетентності фахівців у процесі їхньої підготовки у вищому навчальному закладі з позицій компетентнісного підходу знайшла відбиття в працях І. Зимньої, Е. Зеєра, О. Павлова, Е. Симанюка, А. Хуторського; питання формування й розвитку професійної компетентності розглядали О. Бондарева, І. Карпюк, Л. Набока, Т. Недашківська, Н. Овсейчик, а також Г. Беленька в монографії «Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу»; проблему інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти в підготовці фахівців досліджували такі вчені, як Д. Сидоров (докторська дисертація «Педагогічна інтеграція формального, неформального та інформального видів освіти у процесі формування здорового способу життя студентів», О. Ройтблат (монографія: «Особливості неформальної освіти та її можливості» та «Організаційні структури управління в основі включення неформальної освіти в систему підвищення кваліфікації»), а також Е. Бабаєва, В. Левченко, І. Мінзер, В. Стародубцев, М. Соловійов.

Формулювання цілей статті. Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень і потребу в кваліфікованих працівниках, означена проблема не має належного наукового висвітлення, що зумовило наявність протиріч між підвищеними вимогами до компетентності цієї категорії працівників вищого навчального закладу й реальним станом справ. Саме тому метою статті є дослідження змісту формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти.

Для реалізації мети використані такі методи, як теоретичний аналіз спеціальної педагогічної і психологічної літератури, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, анкетування, експертне опитування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У розрізі нашого дослідження навчально-

допоміжний персонал визначаємо як категорію працівників вищого навчального закладу з різною фаховою підготовкою, трудові функції яких пов'язані з організацією освітнього процесу та навчальної діяльності науково-педагогічних працівників шляхом надання їм необхідних інструментів для роботи, із забезпеченням належної інформаційної допомоги студентам. Відповідно, до навчально-допоміжного персоналу належать: диспетчер факультету, старший диспетчер факультету, спеціаліст з навчально-методичної роботи, спеціаліст з організації навчального процесу, лаборант кафедри, старший лаборант кафедри, секретар навчальної частини, інспектор навчального (навчально-методичного) відділу тощо. Вищі навчальні заклади не можуть виконувати свою діяльність без цих працівників, оскільки саме вони допомагають науково-педагогічним працівникам і здобувачам вищої освіти досягти запланованих результатів навчання й забезпечити якість вищої освіти. Як слушно зауважує О. Войно-Данчишина, центральне місце в освітній системі посідають науково-педагогічні працівники, які здійснюють викладацьку й виховну діяльність, виконувати яку надзвичайно складно без допоміжних видів діяльності, що забезпечується адміністративно-управлінськими, навчально-допоміжними й технічними працівниками [1]. Тож навчально-допоміжний персонал, окрім управлінсько-організаційної та комунікативної компетентностей, мусить знати структуру та зміст вищої освіти України, принципи функціонування вищих навчальних закладів, основні засади навчання й виховання студентської молоді, розуміти закономірності розвитку особистості.

Навчально-допоміжний персонал, на думку Ю. Широкової, разом з професорсько-викладацьким складом, матеріально-технічним оснащенням, фінансовими, інтелектуальними й інформаційними складниками є ресурсом вищого навчального закладу у сфері освітньої діяльності [6]. Для ефективного функціонування вищого навчального закладу (конкурентоспроможність, підвищення якості освіти) необхідна злагоджена робота всіх структурних підрозділів, грамотно організована взаємодія між різними категоріями персоналу. Навчально-допоміжний персонал є сполучною ланкою між викладачами (керівниками) і студентами, керівником структурного підрозділу й викладачами, ректоратом і структурним підрозділом. Як правило, викладачі вищих навчальних закладів налаштовані лише на наукову та навчальну діяльність, величезний пласт організаційно-адміністративної роботи лягає на навчально-

допоміжний персонал. Простежується очевидна тенденція до підвищення вимог і збільшення обсягу роботи названої категорії працівників. Від професіоналізму навчально-допоміжного персоналу залежить вчасність і якість підготовки та надання необхідної інформації [3].

Традиційна формальна освіта не може повністю задовольнити потреби навчально-допоміжного персоналу в актуальних результатах освіти, які потребують конкретних знань для вчасного застосування в професійній діяльності, оскільки жодна спеціальність не дає потрібних професійних знань, навичок і досвіду. Прагнення системи освіти реагувати на індивідуальні потреби й соціальне замовлення вимагає нового підходу, що може бути забезпечений, як слушно зазначає М. Груздев, за рахунок інтеграції формальної освіти з неформальною та інформальною [2, с. 7].

Основними умовами в структурі психолого-педагогічного забезпечення реалізації принципу неперервності та інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти, на думку Д. Сидорова, є самоосвіта, набуття вмінь і навичок учіння; широке використання активних форм і методів навчання; поєднання життєвого та професійного досвіду; саморозвиток здобувачів освіти; формування змістових, життєвих цінностей особистості як умова самореалізації [4, с. 49]. Інтегровані елементи видів освіти, як слушно зауважує Д. Сидоров, не є простою сумою, оскільки інтеграція передбачає поєднання, взаємопроникнення, взаємозближення, змішування, синтез і в підсумку – виникнення цілісної системи [4, с. 7]. У нашому випадку цією цілісною системою буде професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, що передбачає участь кожного в підтримці й розвитку цієї системи. А інноваційне педагогічне забезпечення інтеграції видів освіти й навчання, як вважає Д. Сидоров, сприятиме подоланню консерватизму та інертності формальної освіти, безсистемності й фрагментарності неформальної освіти, некерованості й безконтрольності інформальної освіти [4, с. 8].

Отже, у розрізі нашого дослідження, базуючись на аналізі наукової літератури, розглядаємо професійну компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу як складне утворення, що інтегрує в собі знання й уміння, необхідні для ефективного здійснення професійної діяльності; навички виконання професійних завдань; особистісні якості та професійно значущі властивості, що дають можливість нести професійну відповідальність за результати своєї

праці та здійснювати подальшу навчальну діяльність. Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищих навчальних закладів відбувається не лише в системі традиційної освіти, а також за рахунок інтеграції формальної освіти з неформальною та інформальною. Процес інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу визначаємо як процес і результат, спрямований на забезпечення повноти й цілісності освіти шляхом взаємодії, взаємопроникнення й розширення можливостей формальної, неформальної та інформальної діяльності в умовах забезпечення гармонії та узгодження інтересів усіх суб'єктів діяльності. Такі інтеграційні процеси спрямовані на формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, його комплексних умінь, що стимулюють практичне застосування знань під час виконання своїх функціональних обов'язків.

Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу в умовах інтеграції видів освіти можливо лише за умови ретельно відібраного змісту, що відповідає сучасним вимогам до результатів навчання означеної категорії працівників. Відбір змісту формування названої компетентності визначається метою і завданнями підготовки [5, с. 11], які в контексті нашого дослідження полягають в оволодінні навчально-допоміжним персоналом необхідними професійними знаннями й уміннями; в оволодінні способами самостійного виконання професійних завдань; вироблення здатності самостійно діяти, ухвалювати рішення в різних ситуаціях професійної діяльності й нести за них відповідальність. Також зміст формування означеної компетентності зумовлений її структурою, що складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: змістового, операційно-діяльнісного й особистісно-мотиваційного. Змістовий компонент визначає необхідну сукупність професійних знань, зокрема й у галузі пошуку та засвоєння професійно значущої інформації; орієнтацію в цілях і завданнях професійної діяльності, змісті професійної сфери. Професійні знання навчально-допоміжного персоналу можна визначити як систему правових, документознавчих, управлінських, психолого-педагогічних, методичних, комунікативних, інформаційно-технологічних, аналітико-статистичних, здоров'язберігаючих знань, що становлять сутність професії та характеризуються оперативністю й мобільністю, мають здатність до постійного

оновлення. В основі операційно-діяльнісного компонента лежать такі дії навчально-допоміжного персоналу, як складання планів, розкладів, графіків з організації навчального процесу; оформлення навчальної документації; облік успішності, відвідування, руху контингенту студентів; обробка (аналіз, внесення, структурування) й пошук інформації; здійснення оперативного регулювання перебігу навчального процесу; підготовка лабораторного обладнання й матеріалів до проведення поточних лабораторних робіт тощо. Названі дії та здатність кваліфіковано виконувати комплекс завдань відповідно до функціональних обов'язків можуть бути ефективно реалізовані за умови оволодіння такими видами професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, як правова, організаційно-управлінська, інформаційно-технологічна, комунікативна й соціально-психологічна. Також виділяємо особистісно-мотиваційний компонент, який визначаємо як сукупність професійно

важливих особистісних якостей (організаційних, комунікативних, моральних, емоційно-регулювальних), стійких мотивів, які сприяють усвідомленню значущості своєї діяльності; як орієнтацію на професійне самовдосконалення.

Задля забезпечення інтересу з боку всіх зацікавлених сторін до процесу відбору були залучені експерти й навчально-допоміжний персонал. Експертам (заступникам деканів факультетів / директорів інститутів з навчальної роботи, завідувачам кафедр, керівникам / начальникам навчальних частин / груп з організації навчального процесу, керівникам інших структурних підрозділів, методистам вищої категорії) було запропоновано визначити найбільш важливі компетентності навчально-допоміжного персоналу, використовуючи десятибальну шкалу, де 0-4 бали – компетентність неважлива, 5-7 балів – компетентність не дуже важлива, 8-10 – компетентність дуже важлива (див. табл. 1).

Таблиця 1

Важливість компетентностей навчально-допоміжного персоналу

Назва компетентності	компетентність неважлива	компетентність не дуже важлива	компетентність дуже важлива
Правова	14,3%	25,4%	60,3%
Організаційно-управлінська	0,0%	23,8%	76,2%
Інформаційно-технологічна	6,3%	7,9%	85,7%
Комунікативна	1,6%	27,0%	71,4%
Соціально-психологічна	15,9%	30,2%	54,0%

Аналіз наведених у таблиці даних дає підстави твердити, що всі визначені компетентності визнаються експертами як важливі для формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу. Найбільш важливими названі інформаційно-технологічна та організаційно-управлінська компетентності. Цей результат є прогнозованим, оскільки всі види діяльності навчально-допоміжного персоналу (технологічна, організаційно-управлінська, інформаційно-аналітична, комунікативна) передбачають отримання, зберігання, переробку великих обсягів інформації, роботу з різними інформаційними ресурсами, професійними інструментами, прикладними програмами, а також використання автоматизованого робочого місця. При цьому організаційно-управлінська діяльність є основною для навчально-допоміжного персоналу.

Також експертам було запропоновано визначити пріоритетні напрями навчання навчально-допоміжного персоналу,

використовуючи десятибальну шкалу, де 0-4 бали – напрям неважливий, 5-7 балів – не дуже важливий, 8-10 – дуже важливий. Як переконуємося, респонденти вважають, що навчально-допоміжний персонал має насамперед бути обізнаний у таких питаннях, як організація забезпечення якості освіти, нормативно-правове забезпечення організації освітнього процесу, організація роботи з електронними документами, автоматизоване робоче місце (див. табл. 2).

Для з'ясування побажань навчально-допоміжного персоналу стосовно змісту формування їх професійної компетентності нами внесені до анкет питання щодо знань і вмінь, яких бракує для ефективного виконання функціональних обов'язків. Аналіз результатів опитування навчально-допоміжного персоналу засвідчив, що найбільшою є потреба в знаннях з іноземної (англійської) мови; знаннях і вміннях роботи з комп'ютерною технікою, прикладними комп'ютерними програмами; в уміннях ефективно протидіяти кризовим, стресовим ситуаціям і долати їх.

Пріоритетні напрями навчання навчально-допоміжного персоналу (експертні оцінки)

№	Пріоритетні напрями	Бали
1.	Організація забезпечення якості вищої освіти	9
2.	Нормативно-правове забезпечення організації освітнього процесу	8,8
3.	Технологія та організація роботи з електронними документами	8,8
4.	Автоматизоване робоче місце навчально-допоміжного персоналу	8,7
5.	Раціональна організація освітнього процесу у вищому навчальному закладі	8,7
6.	Інформаційні технології в діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу	8,6
7.	Особливості реалізації Закону України «Про вищу освіту»	8,5
8.	Самоосвітня діяльність навчально-допоміжного персоналу	8,4
9.	Особливості планування освітнього процесу (навчальні, робочі плани, педагогічне навантаження, розклади, графіки роботи) у структурному підрозділі вищого навчального закладу	8,2
10.	Ефективне використання ресурсів і сервісів Інтернет у професійній діяльності	8,1
11.	Корпоративна культура вищого навчального закладу	7,9
12.	Ділова документація та організація документообігу вищого навчального закладу	7,9
13.	Мова ділових документів у професійній діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу	7,8
14.	Розв'язання конфліктів в освітньому середовищі	7,6
15.	Ефективні комунікативні технології та міжкультурна комунікація у вищих навчальних закладах	7,5
16.	Здоров'язберігаючі технології в умовах професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу	7,5
17.	Права та обов'язки учасників освітнього процесу у вищому навчальному закладі	7,4
18.	Підтримка позитивного психологічного мікроклімату в колективі	7,1

Виходячи з логіки дослідження, на нашу думку, доцільно структурувати зміст формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, виділяючи в ньому загальний і функціональний складники. До змісту загального складника підготовки ми ввели теми, що передбачають формування професійних знань, умінь і особистих якостей навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, не пов'язаних безпосередньо з механізмом реалізації завдань і виконанням функцій на конкретній посаді:

1. Основи діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах ЄКТС.

2. Нормативно-правове забезпечення організації освітнього процесу.

3. Система освіти в Україні.

4. Психолого-педагогічні засади організації освітнього процесу.

5. Охорона праці та здоров'язберігаючі технології на робочому місці.

6. Адміністративний менеджмент вищого навчального закладу. Організаційні структури

управління вищим навчальним закладом. Організаційно-функціональна структура вищого навчального закладу.

7. Система навчальної, методичної, виховної роботи у вищому навчальному закладі.

8. Культура ділового писемного й усного мовлення в професійній діяльності навчально-допоміжного персоналу.

9. Управління робочим часом навчально-допоміжного персоналу.

10. Морально-етичні засади професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Після вивчення питань, які належать до загального складника підготовки, навчально-допоміжний персонал повинен знати та розуміти: нормативні документи в галузі вищої освіти; постанови та рішення Верховної Ради України й органів керування освітою з питань освіти, постанови Кабінету Міністрів України, накази й розпорядження Міністерства освіти і науки, локальні нормативні акти, що регулюють організацію освітнього процесу; принципи побудови української системи освіти, її структуру та зміст; факти й закономірності

психічних явищ, розвитку особистості; психологічні й педагогічні аспекти навчання студентської молоді; закономірності, принципи навчання й виховання; основи виховної роботи зі студентами та взаємодії з батьками; правові й організаційні питання охорони праці, основи фізіології, гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки процесів праці та пожежної безпеки; безпечні умови для перебування, навчання та праці у вищому навчальному закладі; принципи управління освітнім процесом; організаційно-функціональну структуру вищого навчального закладу; основи самоконтролю процесів і результатів діяльності, принципи ефективного використання робочого часу.

Унаслідок вивчення питань, які належать до загального складника, навчально-допоміжний персонал повинен уміти: використовувати в професійній діяльності законодавчі та інші нормативно-правові акти, що регламентують освітню діяльність; співвідносити свої дії з чинним законодавством; постійно підвищувати свою кваліфікацію, вивчати законодавство в галузі вищої освіти й практику його застосування; брати участь у забезпеченні належного освітнього й виробничого середовища відповідно до норм безпеки життєдіяльності та сучасних технологій; застосовувати на практиці теоретичні знання з питань адміністративного менеджменту, культури ділового спілкування; грамотно складати й оформляти службові документи, робити кваліфіковані висновки та надавати консультації; самоорганізувати свою діяльність, керувати часом.

До змісту функціонального складника підготовки належить перелік питань, що спрямовані на здобуття додаткових знань і набуття вмінь відповідно до функціональних обов'язків, які дають змогу навчально-допоміжному персоналу розв'язувати поставлені перед ним професійні завдання. До функціонального складника належать питання, покликані навчити навчально-допоміжний персонал практичного застосування професійних знань, стимулювати потребу використання новітніх технологій організації освітнього процесу, сприяти виробленню позитивного ставлення до професії, сформувавши потребу в подальшому професійному самовдосконаленні. У межах цього складника, на нашу думку, доцільним є структурування змісту за видами діяльності працівників навчальних частин / груп з організації навчального процесу та навчально-допоміжного персоналу кафедр / навчальних лабораторій:

I. Блок забезпечення технологічної діяльності:

1. Особливості реалізації Закону України «Про вищу освіту». Застосування законодавчих і нормативних актів у професійній діяльності.

2. Права та обов'язки учасників освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

3. Технологія та організація роботи з електронними документами.

4. Ділова документація та організація документообігу вищого навчального закладу.

5. Здоров'язберігаючі технології в умовах професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу.

6. Самоосвітня діяльність навчально-допоміжного персоналу.

II. Блок забезпечення організаційно-управлінської діяльності:

1. Організація забезпечення якості вищої освіти. Моніторинг якості вищої освіти.

2. Управління освітнім процесом у вищому навчальному закладі.

3. Раціональна організація освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

4. Планування, організація, контроль та координація навчальної діяльності в умовах ЄКТС.

5. Індивідуально орієнтована організація освітнього процесу.

6. Особливості планування освітнього процесу (навчальні, робочі плани, педагогічне навантаження, розклади, графіки роботи) у структурному підрозділі вищого навчального закладу.

7. Особливості організації освітнього процесу на денній, заочній, дистанційній формі навчання. Забезпечення діяльності кафедри, навчальної лабораторії.

III. Блок забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності:

1. Інформаційні технології в діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу. Застосування комп'ютерних і мультимедійних технологій, цифрових освітніх ресурсів в освітньому процесі.

2. Комп'ютерна грамотність навчально-допоміжного персоналу.

3. Автоматизоване робоче місце навчально-допоміжного персоналу.

4. Ефективне використання ресурсів і сервісів Інтернету в професійній діяльності.

5. Інформаційно-правове забезпечення діяльності закладу вищої освіти.

6. Інформаційно-аналітична звітність структурного підрозділу вищого навчального закладу.

IV. Блок забезпечення комунікативної діяльності:

1. Мова ділових документів у професійній діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

2. Ефективні комунікативні технології та міжкультурна комунікація у вищих навчальних закладах.

3. Підтримка позитивного психологічного мікроклімату в колективі.

4. Іноземна мова в забезпеченні освітньої діяльності.

5. Розв'язання конфліктів в освітньому середовищі.

6. Подолання стресових і кризових ситуацій у професійній діяльності навчально-допоміжного персоналу.

Після вивчення питань, які належать до функціонального складника підготовки, навчально-допоміжний персонал повинен знати та розуміти: практику застосування чинного законодавства в галузі освіти; вимоги до складання та оформлення організаційно-розпорядчих та інформаційно-аналітичних документів; порядок організації роботи зі службовими документами; порядок складання та оформлення номенклатури справ структурного підрозділу; принципи ведення документації вищого навчального закладу на електронних носіях; сутність, завдання та принципи планування, організації, контролю й координації у вищому навчальному закладі; зміст і принципи розробки навчально-програмної документації, навчальних планів, робочих (оперативних) планів, освітньо-професійних програм; форми організації навчання, диференціацію та індивідуалізацію, технології навчання; правила пошуку та структурування інформації, роботи з інформаційними ресурсами, професійними інструментами; упорядкування й зберігання інформації з питань організації навчального процесу; основи використання баз даних, комп'ютерних і мультимедійних технологій, цифрових освітніх ресурсів в освітньому процесі; принципи раціональної організації освітнього процесу; способи виявлення об'єктивних закономірностей і тенденцій в освітньому процесі, виявлення причинно-наслідкових залежностей; принципи складання й обробки статистичної звітності структурних підрозділів вищого навчального закладу (результати сесій, облік руху контингенту студентів); принципи, шляхи та засоби особистісно-орієнтованої взаємодії зі студентами, колегами; засоби ділової української мови; принципи побудови ділового спілкування; культуру ділового писемного й усного мовлення; правила та прийоми

ефективного спілкування зі здобувачами вищої освіти, батьками, науково-педагогічними та педагогічними працівниками, колегами.

Унаслідок вивчення питань, які належать до функціонального складника, навчально-допоміжний персонал має вміти: кваліфіковано виконувати основні професійні завдання та функціональні обов'язки; організовувати й контролювати **процес навчання у вищому навчальному закладі**, діловодство у структурному підрозділі, роботу з навчальною документацією; розробляти різні види планів і розклади роботи структурного підрозділу, здійснювати їх супровід (контроль за виконанням, внесення змін); забезпечувати прямий і зворотний зв'язок зі здобувачами вищої освіти, контактувати з батьками, науково-педагогічними та педагогічними працівниками, колегами; організовувати спільну діяльність для виконання професійних завдань; використовувати основні методи, способи та засоби одержання, зберігання, переробки інформації; володіти комп'ютером як засобом управління інформацією; здійснювати ефективний пошук і структурування інформації, кваліфіковану роботу з різними інформаційними ресурсами, професійними інструментами, використовувати автоматизоване робоче місце в освітньому процесі, впорядковувати й зберігати інформацію з питань організації навчального процесу; застосовувати комп'ютерні та мультимедійні технології, цифрові освітні ресурси в освітньому процесі, вести документацію вищого навчального закладу на електронних носіях; упевнено працювати на комп'ютері з прикладними програмами, оргтехнікою в межах функціональних обов'язків; удосконалювати технічне оснащення лабораторних робіт і дотримуватися встановленого навчального режиму лабораторій (кабінетів); розв'язувати конфліктні ситуації в колективі, долати негативні емоції, розрізняти особистісну та професійну сфери; демонструвати здатність до порозуміння, довіри, небайдужості, співчуття, толерантності, самовираження в особистому й професійному житті; правильно використовувати обладнання лабораторій у навчальному процесі.

Висновки. Унаслідок проведеного дослідження визначено, що зміст формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу в умовах інтеграції видів освіти спрямований на:

– створення теоретичного підґрунтя для виконання практичних завдань, набуття комплексу необхідних знань і вмінь (формальна освіта);

– формування загального уявлення про професійну діяльність і ціннісного ставлення до неї, озброєння інструментарієм для виконання конкретних професійних завдань (неформальна освіта);

– саморозвиток, поглиблення знань і вмінь, розширення світогляду, розвиток комунікативних здібностей (інформальна освіта).

З огляду на мету та завдання підготовки, структуру професійної компетентності, особливості професійної діяльності, функції навчально-допоміжного персоналу, експертні оцінки, рекомендації навчально-допоміжного персоналу, багаторічний досвід консультивання працівників нами було визначено зміст формування професійної компетентності та його структурування з виділенням загального

та функціонального складників. До загального складника ми внесли теми, що передбачають формування професійних знань, умінь та особистих якостей, не пов'язаних безпосередньо з реалізацією професійних завдань і виконанням посадових обов'язків, а до функціонального – питання, спрямовані на здобуття додаткових знань і набуття вмінь відповідно до виконуваних функцій, які дадуть змогу навчально-допоміжному персоналу більш ефективно виконувати поставлені перед ним професійні завдання.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у відборі форм, методів і засобів формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу й визначенні умов, що забезпечать ефективність цього процесу.

Список використаних джерел

1. Войно-Данчишина О. Л. Научно-педагогические работники: правовое регулирование деятельности [Електронний ресурс] / О. Л. Войно-Данчишина // Право і Безпека. – 2011. – № 4. – С. 158–163. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pib_2011_4_37.pdf (дата звернення 29.09.2015).
2. Груздев М. В. Задачи и возможности интеграции формального и неформального образования / М. В. Груздев, А. В. Золотарева // Образовательная панорама. – 2014. – № 1. – С. 4–9.
3. Освітнє право: навч. посіб. для студентів гуманітарних ВНЗ / [авт. кол.: В. В. Астахов, К. В. Астахова (мол.), О. Л. Войно-Данчишина та ін.]; за заг. ред. В. В. Астахова; Нар. укр. акад.; Міжнар. фонд «Відродження». – Х.: Вид-во НУА, 2011. – 188 с.
4. Сидоров Д. Г. Педагогическая интеграция формального, неформального и информального видов образования в процессе формирования здорового образа жизни студентов: дис. доктора пед. наук: 13.00.01 / Сидоров Дмитрий Глебович. – Нижний Новгород, 2013. – 357 с.
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ІЦС», 2015. – 32 с.
6. Широкова Ю. А. О формировании стимулирующей части заработной платы учебно-вспомогательного персонала вуза [Електронний ресурс] / Ю. А. Широкова. – Режим доступу до ресурсу: <http://trud.isea.ru/BKF/IV-Bajkalqskij-KADROVYJ-FORUM/Konferencija/Opublikovannye-raboty/Rabota-38-Shirokova-JuA> (дата звернення 05.10.2015).

Рецензент: Фунтікова О.О. – д.пед.н., професор

Відомості про автора:

Жихорська Оксана Володимирівна
o_z@ukr.net

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
doi: dx.doi.org/nvmdpu.v0i15.1259

Матеріал надійшов до редакції 12.11.2015 р.
Прийнято до друку 15.12.2015 р.

References

1. Voino-Danchishina, O. (2011). *Academic personnel: legal regulation of activity*. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pib_2011_4_37.pdf (Accessed 29 September 2015). [in Russian].
2. Gruzdev, M. V., Zolotareva, A. V. (2014). Objectives and possibilities of integrating formal and informal education. *Obrazovatel'naia panorama*. Issue 1. p.p. 4-9. [in Russian].
3. Astakhov, V., Astakhova, K. (jr.), Voino-Danchyshyna, O., Huzhva, A., Dovhal, E. and Nesterenko, P. (2011). *Education law: study guide for students of humanitarian universities*. Kharkiv: NUA Publishing. [in Ukrainian].
4. Sidorov, D. G. (2013). *The pedagogical integration of formal, non-formal and informal types of education in the formation of a healthy way of life of students: Thesis for the degree of Doctor of pedagogical sciences: 13.00.01*. Nizhnii Novgorod. [in Russian].
5. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (2015). Kyiv: CS Ltd. [in Ukrainian].
6. Shirokova, Yu. A. (2012). *About formation of the stimulating part of the salary of educational support personnel of higher education university*. Retrieved from: <http://trud.isea.ru/BKF/IV-Bajkalqskij-KADROVYJ-FORUM/Konferencija/Opublikovannye-raboty/Rabota-38-Shirokova-JuA> (Accessed 5 October 2015) [in Russian].